

Fred Vargas

De verdwijningen

Uit het Frans vertaald door
Rosa Pollé en Nini Wielink

DE GEUS

*Ouvrage publié avec le soutien du Centre national du livre –
Ministère français chargé de la culture.* Deze uitgave is mede mogelijk
gemaakt dankzij een bijdrage van het Franse ministerie van Cultuur
– Centre national du livre, het Institut Français des Pays-Bas/Maison
Descartes en de BNP Paribas

Oorspronkelijke titel *L'armée furieuse*, verschenen bij Éditions
Viviane Hamy

Oorspronkelijke tekst © Fred Vargas en Éditions Viviane Hamy,
mei 2011

This book is published by arrangement with Literary Agency
Wandel Cruse, Paris

Nederlandse vertaling © Rosa Pollé, Nini Wielink en De Geus bv,
Breda 2013

Omslagontwerp b'IJ Barbara

Omslagillustratie © Getty Images/Vetta/Andrea Zanchi en
Whatapicture/Plainpicture/HH

ISBN 978 90 445 2159 7

NUR 332

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv,
Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze
nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

Er liep een spoor van broodkruimeltjes van de keuken naar de slaapkamer, tot op de schone lakens waaronder de oude vrouw lag, dood en met haar mond open. Commissaris Adamsberg keek er zwijgend naar en liep met trage passen heen en weer langs de etensresten, terwijl hij zich afvroeg door welk Klein Duimpje, of in dit geval door welke reus, ze hier waren achtergelaten. Het appartement was een donkere, kleine driekamerwoning op de begane grond in het achttiende arrondissement van Parijs.

In de slaapkamer lag de oude vrouw. In de woonkamer zat haar man. Hij wachtte zonder een spoor van ongeduld of emotie en wierp alleen begerige blikken op zijn krant, opgevouwen met de kruiswoordpuzzel voorop, die hij niet durfde af te maken zolang de politie in huis was. Hij had in het kort zijn verhaal gedaan: zijn vrouw en hij hadden elkaar ontmoet bij een verzekeringsmaatschappij, zij was daar secretaresse en hij boekhouder, ze waren in vreugde getrouwd, niet wetend dat dit negenenvijftig jaar zou duren. En nu was de vrouw 's nachts overleden. Aan een hartstilstand, zoals de commissaris van het achttiende arrondissement aan de telefoon had verklaard. Aan zijn bed gekluisterd had hij Adamsberg gebeld om voor hem in te vallen. 'Doe me een lol, het kost je maar een uurtje, een routineklusje, meer niet.'

Adamsberg liep nog een keer langs de kruimels. De woning was onberispelijk schoon, de leunstoelen droegen antimakassars, de laminaatvloeren waren geboend, de ramen zonder een streep, de afwas gedaan. Hij keerde terug naar de broodtrommel, waarin een half stokbrood lag en een in een droge theedoek gewikkelde, flinke korst waar het broodkruim uit was gehaald. Weer terug bij de echtgenoot trok hij een stoel dicht bij zijn leunstoel.

'Geen goede berichten vandaag', zei de oude man terwijl

hij zijn blik van de krant losmaakte. 'Maar wat wil je met deze hitte, daar raken de mensen opgefokt van. Hier op de begane grond is het wel koel te houden. Daarom laat ik de luiken dicht. En je moet flink drinken, zeggen ze.'

'Had u niets in de gaten?'

'Er was niets aan de hand toen ik naar bed ging. Ik ging altijd even bij haar kijken, ze had het immers aan haar hart. Ik zag vanmorgen pas dat ze was overleden.'

'Er liggen broodkruimels in haar bed.'

'Dat deed ze graag. Iets eten in bed. Een stukje brood of een beschuitje voor het slapengaan.'

'Je zou toch denken dat ze daarna alle kruimels op zou ruimen.'

'Beslist. Ze boende van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, alsof dat haar levensvervulling was. In het begin was het niet zo erg. Maar het is gaandeweg een obsessie geworden. Ze zou zelfs iets vuil hebben gemaakt om het maar schoon te kunnen maken. U had dat moeten zien. Tegelijkertijd had het arme mens tenminste iets te doen.'

'Maar die kruimels dan? Heeft ze gisteravond niet schoongemaakt?'

'Allicht niet, want ik heb haar het brood gebracht. Ze voelde zich te zwak om op te staan. Ze heeft me wel opgedragen de kruimels op te ruimen, maar wat kan mij dat schelen. Ze zou het zelf de volgende dag hebben gedaan. Ze verschoonde de lakens iedere dag. Waar dat voor nodig is, ik weet het niet.'

'Dus u hebt haar brood op bed gebracht en u hebt het daarna weer in de trommel gedaan.'

'Nee, ik heb het in de afvalbak gegooid. Dat brood was te hard, ze kreeg het niet weg. Toen heb ik haar een beschuitje gebracht.'

'Het ligt niet in de afvalbak, het ligt in de broodtrommel.'

'Ja, dat weet ik.'

'En er zit geen kruim meer in. Heeft ze al het kruim opgegeten?'

‘Verdomme, nee commissaris. Waarom zou ze zich hebben volgepropt met broodkruim? Oud kruim? Bent u werkelijk commissaris?’

‘Ja. Jean-Baptiste Adamsberg, Misdaadbrigade.’

‘Waarom niet de wijkpolitie?’

‘Die commissaris ligt op bed met een zomergriep. En zijn team is niet beschikbaar.’

‘Allemaal de griep?’

‘Nee, er was een vechtpartij afgelopen nacht. Twee doden en vier gewonden. Vanwege een gestolen scooter.’

‘Wat een ellende. Maar wat wil je met deze hitte, die stijgt naar het hoofd. Ik ben Julien Tuilot, gepensioneerd boekhouder bij het ALLB.’

‘Ja, dat heb ik al genoteerd.’

‘Ze heeft het me altijd kwalijk genomen dat ik Tuilot heet; haar meisjesnaam, Kosquer, was immers veel mooier. Daarin heeft ze geen ongelijk, trouwens. Ik dacht al dat u commissaris was, omdat u zo over die broodkruimels doorvraagt. Uw collega hier uit de wijk is niet zo.’

‘Vindt u dat ik me te veel op die kruimels richt?’

‘U doet maar wat u niet laten kunt. Het gaat om uw rapport, u moet toch wat in dat rapport schrijven. Ik snap dat wel, ik heb mijn leven lang niet anders gedaan bij het ALLB, de boeken bijhouden en rapporten opmaken. Als het nou nog om eerlijke rapporten ging. Dat had je gedacht. Mijn baas hield er een lijfspreuk op na die hij ons voortdurend onder de neus wreef: “Een verzekeraar betaalt niet, ook al moet hij betalen.” Vijftig jaar bedrog, dat doet je kop geen goed. Ik zei altijd tegen mijn vrouw: als je nou mijn kop eens waste in plaats van de gordijnen, dat zou pas nuttig zijn.’

Julien Tuilot lachte even om zijn grapje kracht bij te zetten.

‘Ik begrijp het verhaal van die broodkorst gewoon niet.’

‘Om iets te begrijpen moet je logisch kunnen redeneren, commissaris, logisch en slim. En ik, Julien Tuilot, kan dat, ik heb zestien kruiswoordpuzzelkampioenschappen op het hoog-

ste niveau gewonnen in tweeëndertig jaar. Gemiddeld eens in de twee jaar, gewoon door m'n hersens te gebruiken. Logisch en slim. Het levert nog geld op ook op dat niveau. Dit,' zei hij terwijl hij naar de krant wees, 'dit is goed voor kleuters, kinderkost. Maar je moet wel vaak je potloden slijpen en dat geeft rommel. Wat heeft ze me het leven zuur gemaakt met dat potloodslijpsel! Wat zit u dwars wat dat brood betreft?'

'Het ligt niet in de afvalbak, ik vind het niet zo oud en ik begrijp niet waarom er geen kruim meer in zit.'

'Geheim van het huis', zei Tuilot, die het wel gemakkelijk leek te vinden. 'Dat komt, ik heb hier twee kleine huurders, Toni en Marie, een aardig paartje, hartstikke lief, een stel dat echt van elkaar houdt. Maar bij mijn vrouw vallen ze niet zo in de smaak, dat mag u van me aannemen. Geen kwaad woord over de doden, maar zij heeft van alles geprobeerd om ze te vermoorden. En al drie jaar lang steek ik daar een stokje voor! Logisch en slim, dat is het geheim. "Een kruiswoordpuzzelkampioen krijg jij niet klein, beste Lucette", zei ik altijd tegen haar. Die twee en ik vormen een trio, ze weten dat ze op mij kunnen rekenen en ik op hen. Ze brengen me elke avond een bezoekje. En omdat ze niet dom zijn en erg geraffineerd, komen ze nooit voordat Lucette in bed ligt. Ze weten dat ik op ze wacht, wat dacht je. Toni is er altijd als eerste, hij is de grootste, de sterkste.'

'En hebben zij het kruim opgegeten? Terwijl het brood in de afvalbak lag?'

'Daar zijn ze gek op.'

Adamsberg wierp een blik op de kruiswoordpuzzel, die hem nog zo simpel niet leek, en schoof de krant van zich af.

'Wie zijn "ze", meneer Tuilot?'

'Ik praat er niet graag over, de mensen vinden het maar niks. De mensen hebben daar geen gevoel voor.'

'Zijn het dieren? Honden, katten?'

'Ratten. Toni is donkerder dan Marie. Ze houden zo veel van elkaar dat ze vaak midden onder het eten stoppen om de ander met hun pootjes over zijn kop te wrijven. Als mensen niet zo be-

krompen waren, zouden dit soort taferelen hun niet ontgaan. Marie is het beweeglijkst. Zij klimt na het eten op mijn schouder en haalt haar klauwtjes door mijn haar. Ze kamt me, als het ware. Dat is haar manier om mij te bedanken. Of van mij te houden, wie weet? Het fleurt je op, wat dacht je. En nadat we allemaal lieve dingetjes tegen elkaar hebben gezegd, nemen we afscheid tot de volgende avond. Dan gaan ze terug naar de kelder door het gat achter de afvoerpijp. Lucette heeft dat een keer dichtgemetseld. Die arme Lucette. Cement maken kan ze niet.'

'Ik begrijp het', zei Adamsberg.

De oude man deed hem aan Felix denken, die achthonderdtachtig kilometer daarvandaan een wijngaard onderhield. Hij had ooit een veldslang met melk tam weten te krijgen. Maar op een dag had een man zijn veldslang gedood. Waarna Felix de man had gedood. Adamsberg liep naar de kamer waar brigadier Justin bij de dode vrouw waakte in afwachting van de behandelend arts.

'Kijk eens in haar mond', vroeg hij. 'Kijk eens of je witte voedselresten ziet, iets als broodkruim.'

'Daar heb ik niet veel zin in.'

'Doe het toch maar. Ik denk dat die ouwe haar heeft laten stikken door haar vol te proppen met broodkruim. Dat hij er vervolgens weer uit heeft gehaald en ergens weggegooid.'

'Dat kruim uit die korst?'

'Ja.'

Adamsberg opende het raam en de luiken van de slaapkamer. Hij bekeek het kleine binnenplaatsje, dat was bezaaid met vogelveren en waar in een hoek wat rommel bij elkaar stond. In het midden bedekte een rooster het afvoerputje. Het was nog nat, terwijl het niet had geregend.

'En wip het rooster van het putje daar op. Ik denk dat hij het kruim daarin heeft gegooid, met een emmer water erachteraan.'

'Dat zou stom zijn', mompelde Justin terwijl hij met een zaklamp in de mond van de oude vrouw scheen. 'Als hij dat heeft

gedaan, waarom heeft hij dan de lege korst niet weggegooid? En de kruimels niet opgeruimd?’

‘Om de lege korst weg te gooien had hij naar de vuilnisbakken moeten lopen en zich dus ’s avonds laat op straat vertonen. Er is hiernaast een caféterras en daar zitten op warme avonden vast heel wat mensen. Hij zou zijn opgemerkt. Hij heeft een heel goede verklaring voor de korst en de kruimels bedacht. Zo origineel dat die geloofwaardig wordt. Hij is een kruiswoordpuzzelkampioen, hij weet het een met het ander te verbinden.’

Zowel teleurgesteld als met enige bewondering ging Adamsberg terug naar Tuilot.

‘Hebt u toen Marie en Toni verschenen het brood uit de afvalbak gehaald?’

‘Nee hoor, ze kennen het trucje en vinden het leuk. Toni gaat op het pedaal van de afvalemmer zitten, het deksel gaat open en Marie haalt eruit wat hun aanstaat. Handig, hè? Zo slim als wat.’

‘Dus Marie heeft het brood eruit gehaald. En toen hebben ze samen het kruim opgegeten? Terwijl ze elkaar liefkoosden?’

‘Precies.’

‘Al het kruim?’

‘Het zijn grote ratten, commissaris, ze lusten wel wat.’

‘En de kruimels dan? Waarom hebben ze de kruimels niet opgegeten?’

‘Commissaris, gaat het nou om Lucette of om de ratten?’

‘Ik begrijp niet waarom u het brood in een theedoek hebt weggelegd nadat de ratten het leeg hebben gegeten. Terwijl u het ervoor in de afvalbak had gegooid.’

De oude man noteerde een paar letters in de puzzel.

‘U bent vast niet goed in kruiswoordpuzzels, commissaris. Als ik de lege broodkorst in de afvalbak had gegooid, dan kunt u er donder op zeggen dat Lucette had begrepen dat Toni en Marie langs waren geweest.’

‘U had het buiten weg kunnen gooien.’

‘De deur piept als een varken dat gekeeld wordt. Is u dat niet opgevallen?’

‘Jawel.’

‘Daarom heb ik het gewoon in een theedoek gewikkeld. Dat bespaart me ’s ochtends een scène. Want scènes hebben we iedere dag meer dan genoeg. Verdomme, ze moppert al vijftig jaar terwijl ze overal met haar stofdoek langs gaat, onder mijn glas, onder mijn voeten, onder mijn kont. Je zou haast denken dat ik niet meer mag lopen of zitten. Als u daarmee van doen had, zou u die broodkorst ook hebben verstopt.’

‘Zou ze die dan niet in de trommel hebben gevonden?’

‘Welnee. Ze eet ’s morgens van die beschuiten met rozijnen. Dat doet ze vast expres, want als er iets kruimelt, is dat het wel. Zodat ze daarna weer twee uur zoet is. Snapt u de logica?’

Justin kwam de kamer in en gebaarde naar Adamsberg dat hij gelijk had.

‘Maar gisteren’, sprak Adamsberg ietwat mistroostig, ‘liep het anders. U hebt het kruim eruit gepulkt, twee flinke handen vol, en in haar mond gepropt. Toen ze niet meer ademde, hebt u al dat kruim eruit gehaald en in het afvoerputje op de binnenplaats gegooid. Ik sta versteld van de manier die u hebt gekozen om haar te doden. Ik heb nog nooit meegemaakt dat iemand een ander in broodkruim liet stikken.’

‘Inventief’, bevestigde Tuilot kalm.

‘U kunt wel nagaan, meneer Tuilot, dat we speeksel van uw vrouw op het broodkruim zullen aantreffen. Maar, handig en slim als u bent, zullen we ook tandensporen van de ratten op de broodkorst vinden. U hebt ze het laatste restje kruim op laten eten om uw verhaal geloofwaardig te maken.’

‘Ze vinden het heerlijk om in een broodkorst weg te kruipen, ik mag daar graag naar kijken. We hebben een fijne avond gehad gisteren, ja, werkelijk. Ik heb zelfs twee glaasjes gedronken terwijl Marie me op mijn hoofd krabbelde. Daarna heb ik mijn glas afgewassen en opgeruimd, om een vermaning te voorkomen. Terwijl ze al dood was.’

‘Terwijl u haar net gedood had.’

‘Ja’, zei de man in een achteloze zucht en hij vulde wat vakjes van zijn kruiswoordpuzzel in. ‘De huisarts was de vorige dag langs geweest, hij had me verzekerd dat ze nog maanden zou leven. Dat betekende nog tientallen dinsdagen met vette saucijzenbroodjes, nog honderden verwijten, nog duizenden keren die stofdoek. Als je zesentachtig bent, heb je het recht om te gaan leven. Er zijn van die avonden. Van die avonden waarop een man opstaat en handelt.’

En Tuilot stond op, opende de luiken van de woonkamer en liet de extreme en aanhoudende hitte binnen van het begin van die augustusmaand.

‘De ramen mochten ook niet open van haar. Maar ik ga dit allemaal niet zeggen, commissaris. Ik zal zeggen dat ik haar heb gedood om haar het lijden te besparen. Met broodkruim, omdat ze dat zo lekker vond, als allerlaatste verwennerij. Ik heb alles hier gepland’, zei hij en hij tikte daarbij op zijn hoofd. ‘Niets bewijst dat ik het niet uit naastenliefde heb gedaan. Toch? Uit naastenliefde? Ik zal worden vrijgesproken, over twee maanden ben ik hier weer terug en dan zet ik mijn glas gewoon op tafel, zonder een onderzetter te pakken, en dan hebben we het hier goed met zijn drieën, Toni, Marie en ik.’

‘Ja, dat geloof ik’, antwoordde Adamsberg terwijl hij langzaam opstond. ‘Maar het zou kunnen, meneer Tuilot, dat u uw glas niet zomaar op tafel durft te zetten. En misschien pakt u die onderzetter wél. En ruimt u die kruimels op.’

‘Waarom zou ik dat doen?’

Adamsberg haalde zijn schouders op.

‘Dat heb ik eerder gezien. Zo gaat dat vaker.’

‘Dan kent u mij nog niet, wat dacht je. Ik ben slim.’

‘Dat is waar, meneer Tuilot.’

Buiten bleven de mensen vanwege de hitte in de schaduw, ze liepen puffend vlak langs de huizen. Adamsberg besloot om over de lege, zonnige trottoirs te gaan lopen en rustig in zuid-